

גזרת נע י"ו / י (נחי ע"ו/י)

השלב הראשון – הצורות הנפוצות

- לגזרה זו שייכים כל השורשים שעה"פ שלהם (אות השורש השנייה) היא וי"ו או יו"ד. למשל השורש ק-ו-מ או השורש ש-י-ר.
- על פי רוב, אותיות עה"פ ו/י בגזרה זו הן **נחות** (כלומר, נכתבות אך אינן נהגות), ואילו במקרים מסוימים הן **חסרות**.
- בואו נתבונן בשתי הדוגמאות האלה:

השורש ק-ו-מ והשורש ש-י-ר בבניין קל (פֿעֶל)

ש-י-ר	ק-ו-מ	
שָׂר, שָׂרָה	קָם, קָמָה	עבר ; הווה
אֲשִׁיר, יִשְׂר, נָשִׂיר..	אָקוּם, יָקוּם, תָּקוּם..	עתיד
שִׂיר! שִׂירוּ! .. ; לְשִׂיר	קוּם! קוּמִי! .. ; לְקוּם	ציווי ; שם פועל
שִׂרָה	קִימָה	שם פעולה

הבניינים נִפְעַל, הַפְעִיל וּהַפְעִיל – סימני זיהוי

שם פועל	עתיד	הווה	עבר	
לְהַסּוֹג (סִ)	יִסּוֹג (סִ)	נִסּוֹג (נִ)	נָסַג (נִ)	נפעל [ס-ו-ג]
לְהַרִּים (רִ)	יִרִים (רִ)	מִרִּים (מִ)	הִרִים (הִ)	הפעיל [ר-ו-מ]
X	יִוָּרֵם (וּ)	מוּרָם (מוּ)	הוּרַם (הוּ)	הופעל [ר-ו-מ]

כתב, ערך והגיה: אריאל חסון, תיכון הגימנסיה הריאלית – ראשון לציון

בניין קל לעומת בניין הפעיל בזמן עתיד

בזמן עתיד פעלים בבניין קל ובבניין הפעיל נראים אותו הדבר :
אל תִּשְׁירוּ בקול רם כדי שלא תַּעֲירוּ את התינוק.

על מנת לזהות את הבניין יש להעביר את הפעלים לזמן עבר נסתר.

פועל	עבר, נסתר (הוא אתמול)	הבניין
תִּשְׁירוּ	שָׁר	קל
תַּעֲירוּ	הֲעִיר	הַפְעִיל

בניין קל לעומת בניין הפעיל בזמן עתיד

— באוהל שאֲקִים, אֲשִׁים מנורת לילה.

אֲקִים : (הֲקִים) ← בניין הפעיל

אֲשִׁים : (שִׁים) ← בניין קל

— אם משה יִרִיב עם אחיו, הוא לא יִפִּיק מכך שום תועלת.

יִרִיב : (רִיב) ← בניין קל

יִפִּיק : (הִפִּיק) ← בניין הפעיל

בניין נִפְעַל – השוואת הצורות בעבר ובהווה

עבר לעומת הווה

- צבא האויב **נסוג** לכיוון דרום. – הממשלה **נסוגה** מעמדתה הקשוחה.
- עם בוא השמש **נמוג** הערפל אט אט. – דמותה של האישה **נמוגה** באפלה.

עבר:	נסתר : נְסוֹג, נִמּוֹג	נסתרת : נְסוֹגָה, נִמּוֹגָה	נסתרים : נְסוֹגוּ, נִמּוֹגוּ
הווה:	יחיד : נִסּוֹג, נִמּוֹג	יחידה : נִסּוֹגָה, נִמּוֹגָה	רבים : נִסּוֹגִים, נִמּוֹגִים

בניין נפעל – עתיד וציווי בהשוואה לגזרת השלמים

	עתיד (מדבר – אל"ף בסגול)	עתיד (שאר הגופים)	ציווי
גזרת נע"ו/י (חיריק־גש־חולם)	אֶסוּג	יִסוּג, תִּסוּג, נִסוּג	הִסוּג! הִסוּגִי! הִסוּגוּ!
גזרת השלמים (חיריק־גש־קמץ)	אֶפְנֶס	יִפְנֶס, תִּפְנֶס, נִפְנֶס	הִפְנֶס! הִפְנֶסִי! הִפְנֶסוּ!

הערה: בגזרת נע"ו/י ישנם פעלים בבניין נפעל המקבלים את תבנית ה"סולם" (חיריק־גש־חולם) בכל הזמנים (ראה דף ניווט בשלב השני).

כתב, ערך והגיה: אריאל חסון, תיכון הגימנסיה הריאלית – ראשון לציון

בניין נִפְעַל – תרגיל ביניים

נתחו את הפעלים על פי שורש, בניין, זמן/דרך או גוף:

1. התינוקות יִמּוּלוּ ביום השמיני.
2. הפושעת נִדּוֹנָה לשמונה שנות מאסר.
3. תמיד את נִבּוֹכָה בקרב אנשים זרים.
4. משה ואני נִכּוֹנִים לעזור.
5. הספינה נִמוּגָה באופק.
6. משה הוא ילד אמיץ ונָבוֹן.
1. מ-ו-ל, נפעל, עתיד, נסתרים
2. ד-ו-נ, נפעל, עבר, נסתרת
3. ב-ו-כ, נפעל, הווה, נוכחת
4. כ-ו-נ, נפעל, הווה, מדברים
5. מ-ו-ג, נפעל, עבר, נסתרת
6. ב-י-נ, נפעל, הווה, נסתר

בניין הופעל (הַפְעֵל) – הבחנה בין גזרות

לפעלים בבניין הופעל בגזרת נע"ו/י הברה ראשונה בשורוק (או) המציינת את הזמן של הפועל .

– הו לציון עבר : הוֹקֵם, הוֹנֵף, הוֹטֵס

– מו לציון הווה : מוֹקֵם, מוֹנֵף, מוֹטֵס

– אות אית"נ ב'או לציון עתיד : תוֹקֵם, יוֹנֵף, נוֹטֵס, אוֹטֵס וכד'.

אך הברת או בתחילת פעלים בבניין הופעל קיימת גם בגזרת נפ"י/ו.
כיצד נבדיל אפוא בין פעלים בבניין הופעל בשתי הגזרות האלה?

בניין הופעל (הַפְעֵל) – הבחנה בין גזרות

משום שפעלים בבניין הופעל מבטאים את משמעות הסביל של פעלים בבניין הַפְעִיל (למשל: הוּקַם – הִקָּים), נוכל לזהות את הגזרה שאליה שייכים פעלים אלה על פי הפועל הַפְעִיל בבניין הַפְעִיל. לדוגמה:

– הסירה הוּשְׁטָה במורד הנחל.

מישהו הִשְׁטִיט [ש-ו-ט] אותה. ← נע"ו/י

– ידו הוּשְׁטָה לשלום.

מישהו הוּשְׁטִיט [י-ש-ט] אותה. ← נפ"י/ו

הבניינים הכבדים בגזרת נע"ו/י: פִּעַל, פָּעַל וְהִתְפַּעֵל

בבניינים הכבדים בגזרת נע"ו/י קיימת נטייה על דרך השלמים, למשל:

מן השורש ק-ו-מ מוכרים לנו פעלים האלה:

קָיִים (פיעל), קָיִים (פועל) וְהִתְקַיֵּים (התפעל)

דוגמה נוספת מן השורש ס-י-מ:

סָיִים (פיעל), סָיִים (פועל) וְהִסְתַּיֵּים (התפעל)

הבניינים הכבדים בגזרת נע"ו/י: פִּעַל, פָּעַל והתפַּעַל

אך רוב הפעלים הכבדים בגזרת נע"ו/י נוטים בשלושה משקלים מיוחדים:

פּוֹלַל = פָּעַל פּוֹלֵל = פִּעַל הִתְפַּלֵּל = הִתְפַּעַל

התבנית המשותפת לשלושת משקלים אלה היא: **חולם מלא + לה"פ כפולה**

למשל מן השורש ע-ו-ד: עוֹדֵד, עוֹדֵד, עוֹדֵד והתעוֹדֵד

עוֹדֵדְתִי את חברי. משמעות הפועל: **פעיל**, ולכן בניין פִּעַל (הוא אתמול עוֹדֵד).

עוֹדֵדְתִי עלידי חברי. משמעות הפועל: **סביל**, ולכן בניין פָּעַל (הוא אתמול עוֹדֵד).

הִתְעוֹדֵדְנוּ בשל השיפור במצב. קידומת הִתְ = בניין הִתְפַּעַל (הוא אתמול הִתְעוֹדֵד).

הבניינים הכבדים בתבנית Xוּסס: דוגמאות נוספות

הצבא הרוסי **מוֹטֵט** את הגשר. ← **פּוֹלֵל (פִּעֵל)**

הגשר האוקראיני **מוֹטֵט** על ידי הרוסים. ← **פּוֹלֵל (פִּעֵל)**

בעקבות רעידת האדמה **הִתְמוֹטֵט** הגשר. ← **הִתְפּוֹלֵל (הִתְפַּעֵל)**

השליט האכזר **קוֹמֵם** נגדו את האזרחים. ← **פּוֹלֵל (פִּעֵל)**

הִתְקוֹמְמוּ נגד ההחלטה להעלות מיסים. ← **הִתְפּוֹלֵל (הִתְפַּעֵל)**

תרגיל ניתוח פעלים בשבעת הבניינים (צורות נפוצות)

1. כשפתחנו את החלון נִמּוֹג העשן.	1. מ-ו-ג, נפעל, עבר, נסתר
2. אל תִּשְׁיִם את כל הביצים בסל אחד.	2. ש-י-מ, קל, עתיד, נוכח
3. משה יָכִין את שיעורי הבית בערב.	3. כ-ו-נ, הפעיל, עתיד, נסתר
4. משה יִשְׁיֵר שירי מחאה.	4. ש-י-ר, קל, עתיד, נסתר
5. הרכבל מוֹנֵעַ באמצעות חשמל.	5. נ-ו-ע, הופעל, הווה, נסתר
6. עץ התפוח של לארי מְתַנּוּעֵץ ברוח.	6. נ-ו-ע, התפעל, הווה, נסתר
7. הִטְסָנוּ את הרחפן בשדות.	7. ט-ו-ס, הפעיל, עבר, מדברים
8. האוויר הצח רוֹיֵם את מצב רוחנו.	8. ר-ו-מ, פיעל, עבר, נסתר
9. העפיפון הצבעוני רוֹיֵם מעל ראשי הילדים.	9. ר-ו-מ, פועל, עבר, נסתר
10. מִיָּנְתִּי את החפצים לפי גודל וצבע.	10. מ-י-נ, פיעל, עבר, מדבר

כתב, ערך והגיה: אריאל חסון, תיכון הגימנסיה הריאלית – ראשון לציון

גזרת נע"ו /י (נחי ע"ו/י)

השלב השני – חקירת הצורות המיוחדות

כעת הגיע תורכם – עליכם להמשיך ולחקור את גזרת נע"ו/י ולגלות את כל הצורות המיוחדות ואת יוצאי הדופן באמצעות דף הניווט ובאמצעות תרגיל הטבלה המופיעים בקישורים האלה:

- [גזרת נע"ו/י \(נחי ע"ו/י\) – דף ניווט](#)

- [הדף שאותו חוקרים באמצעות דף הניווט – גזרת נע"ו/י](#)

- [תרגיל ניתוח פעלים בגזרת נע"ו/י](#)

יש להעלות את דף ניווט ואת דף התרגילים (לאחר שהשלמתם אותם) לגוגל קלאסרום.
בהצלחה!